

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
"09" 09 2025-ci il

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 060101-Azərbaycan dili və ədəbiyyatının tədrisi metodikası və metodologiyası

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: Azərbaycan dili və ədəbiyyatı

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Ədəbiyyat nəzəriyyəsinin tədrisi metodikası. **Proqramı:** (Fənn üzrə sillabus "Azərbaycan dili və ədəbiyyat" 17.09.2023 -cü il tarixli iclasının qərarı ilə (protokol №1) təsdiq edilmişdir).

Kodu: MİF-B04.4

Tədris ili: II (2025-2026). **Semestr:** III

Tədris yükü cəmi: Auditoriya saati 45 (Mühazirə 30 saat, Seminar 15 saat)

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 9 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: Ağazadə Yədulla Bəbir oğlu, fil. elmlər doktoru, professor

Məsləhət günləri və saatları: V gün, saat 09.00-13.00

E-mail ünvanı: yedulla.agazade@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Əli Məmmədov küçəsi - 40 , 2 saylı tədris korpusu.

III. Təvsiyə olunan dərslik və dərs vəsaitləri

Əsas ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında elmin inkişaf fondu. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi: inkişaf mərhələləri və problemləri 2 cildə I cild, 2018
2. Mir Cəlal, Pənah Xəlilov. Ədəbiyyatşünaslığın əsasları. Dərslik. Bakı, 1988
3. Rəfiq Yusif oğlu. Ədəbiyyatşünaslığın əsasları. Bakı, 2012
4. Nizamməddin Şəmsizadə. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Bakı, 2012
5. Şəmistan Mikayılov. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi, Bakı, 1988
6. Abbas Hacıyev. Ədəbiyyatşünaslığın əsasları. Bakı, 1999
7. M. Mustafayev. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Bakı, 2021
8. M. Əliyev. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Bakı, 2012
9. Arisotel. Poetika. Bakı, 2012

Əlavə ədəbiyyat:

1. Ə. Cəfər. Əruz vəzninin nəzəri-elmi əsasları. Bakı, 1978
2. M. Qasımlı, M. Allahmanlı. İzahlı aşıq ədəbiyyatı sözlüyü. Bakı, 2019
3. Y. Ağazadə. Müasir Azərbaycan poeziyasında Sabit satira ənənələri. Bakı, 2012
4. Y. Ağazadə. Pirlər bulagından novatorluğa. Bakı, 2023

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən "Ədəbiyyatın tədrisi metodikası" (bakalavrda) və "Ədəbiyyat nəzəriyyəsi" fənlərinin keçirilməsi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

Fənnin təsviri və məqsədi: Orta məktəbdə ədəbiyyat dərslərində ədəbiyyat nəzəriyyəsi materiallarının öyrənilməsi, şagirdlərə mənimsədilməsi çox vacib məsələlərdən biridir. Çünki, bunsuz şagirdlərin bədii əsəri və ümumiyyətlə, ədəbiyyat tarixini, ədəbi tənqidi başa düşməsi, qavraması mümkünsüzdür. Buna görə də ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursu respublikamızın pedaqoji və digər universitetlərdə

çoxdandır ki, məcburi fənn kimi tədris olunur. Bu işi ali təhsilin magistr pilləsində də həyata keçirilməsi işi çox vacib və zəruridir.

Tədris seçmə fənn kimi ədəbiyyat nəzəriyyəsinin təlimi magistrlər də bədii ədəbiyyatın nəzəri əsaslarını öyrədilməsində xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki bu proses onlarda bədii əsərin təhlilində, özünəməxsusluqları dərk etməkdə və obrazlı vasitələrin-bədii təsvir və ifadələrin mənimsəmə, qavrama, dərsətmə metodlarını öyrənməklə ədəbiyyatşünaslıq elminin bütövlükdə mükəmməl bilmək vərdişlərini yaratmış olur. Buna görə də magistrlərlə ədəbiyyat nəzəriyyəsinin tədrisi metodikası seçmə fənninin tədrisi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Magistrların nəzəri məlumatları əldə etməklə nəticədə bədii ədəbiyyatın tədrisində uğurlar əldə edirlər.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2025-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2025-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan билетinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilər.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilər
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilər.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilər;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, Seminar 15 saat, Cəmi: 45 saat

№	Keçirilən mühazirə məşğələlərinin məzmunu	Saat	Tarix
		Müh	
1	Ədəbiyyat nəzəriyyəsinə giriş Plan 1.Ədəbiyyat və həyat 2.Ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq. Aristotel və Bualo 3.Ədəbiyyatşünaslıq elminin sahələri 4.Bədii əsərlərdə bədii söz haqqında dəyərləndirmələr	2	
2	Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında ədəbi-nəzəri fikrin inkişaf tarixi Plan 1.M.F.Axundov Azərbaycan ədəbi-nəzəri fikrin banisi kimi 2.XX əsr ədəbiyyatşünaslığı 3.Son dövr yeniləşən Azərbaycan ədəbi-nəzəri fikrin əsas istiqamətləri	2	
3	Ümumi nəzəri prinsiplər Plan 1.Surət, xarakter, tip və tipiklik 2.Bədii portret və pafos 3.Məzmun və forma vəhdəti 4.Bədii ədəbiyyatda ənənə və novatorluq	2	
4	Bədii ədəbiyyatın strukturu, dil və üslub xüsusiyyətləri Plan 1.Kompozisiya və süjet 2.Bədii dil xüsusiyyətləri 3.Bədii təsvir və bədii ifadə vasitələri	2	
5	Bədii sistemlər, ədəbi cərəyan və yaradıcılıq metodları Plan 1.Ədəbi cərəyan və metod anlayışı 2.Ədəbi cərəyanlar: sufizm, klassizm, naturalizm, sentimentalizm, romantizm, realizm	2	
6	Formalist ədəbi cərəyanlar Plan 1.Strukturalizm 2.Sürrealizm 3.İmpressinizm 4.Modernizm və postmodernizm	2	
7	Bədii gülüş mədəniyyəti Plan 1.Həcv və bədii ədəbiyyat 2.Satira və yumor	2	
8	Ədəbi növlər və onun janrları. Lirik növ Plan 1.Nəzm və nəsr anlayışı 2.Şifahi xalq ədəbiyyatında lirik növün janrları 3. Aşıq şairinin başlıca xüsusiyyətləri və şəkilləri	2	
9	Azərbaycan klassik və orta əsrlər ədəbiyyatında lirik növün janrları Plan 1.Qəsidə və qəzəlin poetik xüsusiyyətləri 2. Digər poetik şəkillər	2	
10	Azərbaycan şeirində vəznlər. Heca. Plan 1.Heca vəzninin poetik xüsusiyyətləri 2.Heca vəzninin şəkilləri 3.Misra, bənd, beyt 4.Sərbəst şeir	2	
11	Azərbaycan şeirində ərüz vəzni Plan 1.Əruz vəzninin poetik xüsusiyyətləri, daxili strukturu 2.Əruz vəznində təfilə, bəhr, növ, anlayışlar	2	
12	Əruz vəzninin bəhrləri Plan 1.Həcaz və rəməl bəhri 2.Azərbaycan şeirində işlənən digər bəhrlər	2	
13	Epik növ və onun janrları Plan 1.Xalq ədəbiyyatında epik növün janrları 2.Yazılı ədəbiyyatda epik növün janrları	2	
14	Drammatik növ və onun janrları. Faciə Plan 1.Drammatik növün xüsusiyyətləri 2.Faciə janrının tarixi və xüsusiyyətləri	2	

5.	Drammatik növün janrları Plan 1.Komediya 2.Dram	2	
----	---	---	--

No	Keçirilən seminar məşğələlərinin məzmunu	sem	tarix
1.	Ədəbiyyat nəzəriyyəsinə giriş	2	
2.	Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında ədəbi-nəzəri fikrin inkişaf tarixi	2	
3.	Ümumi nəzəri prinsiplər	2	
4.	Bədii ədəbiyyatın strukturu, dil və üslub xüsusiyyətləri	2	
5.	Bədii sistemlər, ədəbi cərəyan və yaradıcılıq metodları	2	
6.	Azərbaycan şeirində vəznlər. Heca.	2	
7.	Azərbaycan şeirində əruz vəznü	2	
8.	Drammatik növ və onun janrları. Facia	1	

X. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Tələbələr aşağıdakıları bilməlidirlər:

Magistrlər seçmə fənn kimi Ədəbiyyat nəzəriyyəsinin tədrisi metodikasını mənimsəməlidirlər. Çünki bunsuz bədii əsərlərin mövzu-ideya, bədii və digər sənətkarlıq xüsusiyyətlərini, ümumiyyətlə ədəbiyyatşünaslıq elminin tərkib hissələrini dərk etmək mümkünsüzdür. Bunun üçün də magistrilər ədəbiyyat nəzəriyyəsi elminin bir sıra problemləri ilə bağlı yazılmış əsərləri, tədqiqatları, ədəbiyyatşünas alimlərin nəzəri mülahizə və düşüncələrini, həmçinin metodikasını, metodoloji prinsiplərini də tədris-mənimsəmə prosesində öyrənməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Təhsilalanlar Orta məktəbdə ədəbiyyat dərslərində ədəbiyyat nəzəriyyəsi materiallarının öyrənilməsi, şagirdlərə mənimsədilməsi ilə tanış olur.
- Ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursu respublikamızın pədaqoji və digər universitetlərdə çoxdandır ki, məcburi fənn kimi tədris olunur. Bu işi ali təhsilin magistr pilləsində də həyata keçirilməsi mənimsəyir

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları

1. Ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq. Ədəbiyyatşünaslıq elminin sahələri
2. Ədəbiyyat tarixi və ədəbi tənqid
3. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Aristotel və Bualo ədəbiyyat haqqında
4. Bədii əsərlərdə ədəbi-nəzəri fikirlərin ifadəsi
5. M.F.Axundzadə ədəbi-nəzəri fikrin, maarifçi-realizmin banisi kimi
6. Surət və xarakter, tip
7. Bədii əsərin strukturu. Kompozisiya və süjet
8. Bədii ədəbiyyatda ənənə və novatorluq
9. Bədii əsərin dili. Bədii təsvir vasitələri
10. Bədii əsərin dili. Bədii ifadə vasitələri

II Kollokvium sualları

1. Sufizm (təsəvvüf) və onun mərhələləri
2. Maarifçilik və realizm
3. Sürrealizm, impressivnizm
4. Modernizm və postmodernizm
5. Bədii tənqidi gülüş. Həcv və yumor
6. Bədii gülüş. Satira və sarkazm

7. Ədəbi növ və janr anlayışı
8. Xalq ədəbiyyatında lirik növün janrları
9. Qoşma və gəraylı
10. Cinas, Təcnis və müxəmməs

XV. İmtahan sualları:

1. Ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq. Ədəbiyyatşünaslıq elminin sahələri
2. Ədəbiyyat tarixi və ədəbi tənqid
3. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Aristotel və Bualo ədəbiyyat haqqında
4. Bədii əsərlərdə ədəbi-nəzəri fikirlərin ifadəsi
5. Ədəbiyyat nəzəriyyəsinə dair elmi əsərlərin yaranması: X.Təbrizi, M.F.Axundzadə
6. M.F.Axundzadə ədəbi-nəzəri fikrin, maarifçi-realizmin banisi kimi
7. Son dövr ədəbiyyatşünaslığı: ədəbiyyat nəzəriyyəsi və ədəbi tənqid
8. Surət və xarakter, tip
9. Bədii əsərin strukturu. Kompozisiya və süjet
10. Peyzaj və bədii rəcət
11. Bədii ədəbiyyatda ənənə və novatorluq
12. Bədii əsərin dili. Bədii təsvir vasitələri
13. Bədii əsərin dili. Bədii ifadə vasitələri
14. Məzmun və forma vəhdəti
15. Ədəbi cərəyan və metod anlayışı
16. Bədii ədəbiyyatda pafos
17. Sufizm (təsəvvüf) və onun mərhələləri
18. Hürufizm
19. Klassizm və naturalizm
20. Sentimentalizm və romantizm
21. Maarifçilik və realizm
22. Formalis ədəbi cərəyanları: strukturalizm
23. Sürrealizm, impressivnizm
24. Modernizm və postmodernizm
25. Bədii tənqidi güləş. Həcv və yumor
26. Bədii gülüş. Satira və sarkazm
27. Ədəbi növ və janr anlayışı
28. Xalq ədəbiyyatında lirik növün janrları
29. Qoşma və gəraylı
30. Cinas, Təcnis və müxəmməs
31. Yazılı ədəbiyyatda lirik növün janrları. Qəsidə
32. Qəzəl. Misra, bayt, mətlə, məqta (nümunələr əsasında)
33. Qitə, rübai, tuyuq (nümunələr əsasında)
34. Müstəzad, müxəmməs, təxmis
35. Müsəddəs, mütrəd, müəssər (nümunələr əsasında)
36. Məsnəvi, poema
37. Əruz vəzninin poetik xüsusiyyətləri. Bəhrlər, təliflər
38. Əruz vəzni və bəhrləri: həcəz və rəməl bəhrləri (nümunələr əsasında)
39. Əruz vəzninin rəcəz, mütəqarık, xəfif bəhrləri (nümunələr əsasında)
40. Əruz vəzninin səri, münsərih bəhrləri (nümunələr əsasında)
41. Sərbəst şeir, mənsur şeir
42. Epik növün janrları. Oçerk, novella, hekayə
43. Povest və roman janrının xüsusiyyətləri
44. Xalq ədəbiyyatında epik növ: Miflər və əsatirlər

45. Əfsanə və rəvayətlər
46. Nağıt və lətifələr
47. Dastanlar
48. Drammatik növ və janrları.Faciə
49. Komediya
50. Dram

“Ədəbiyyat nəzəriyyəsinin tədrisi metodikası” fənninin sillabusu 060101 “Azərbaycan dili və ədəbiyyatının tədrisi metodikası və metodologiyası” ixtisaslaşması (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. “Azərbaycan dili və ədəbiyyat” kafedrasının 9 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol № 01).

Kafedra müdürü: dos.Q.I.Rufullayev

Fənn müəllimi: prof.Y.B.Ağazadə

Təsdiq olunmuşdur:
İcra dos. E.S. Mirzəyev